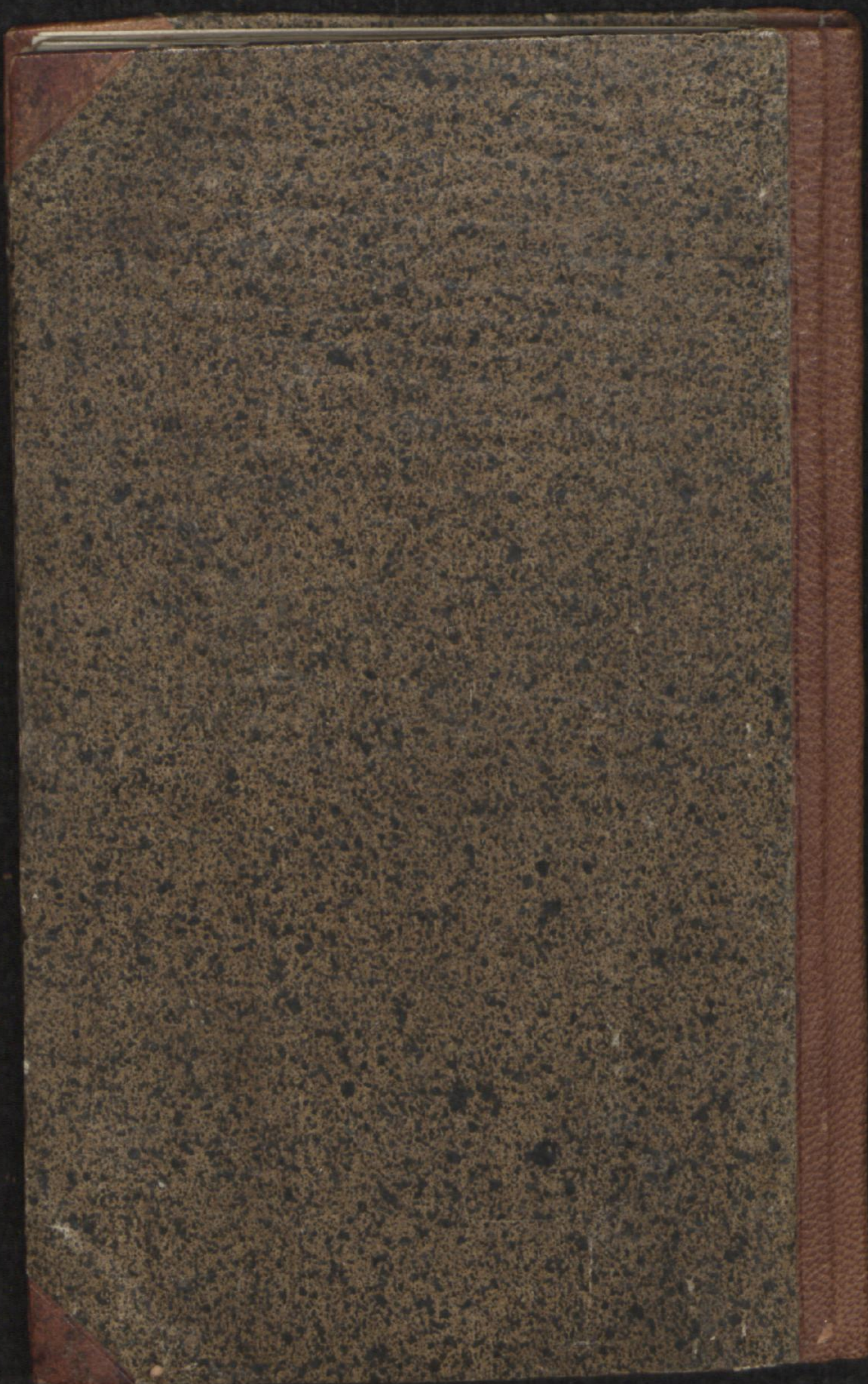
Luther

Articuli

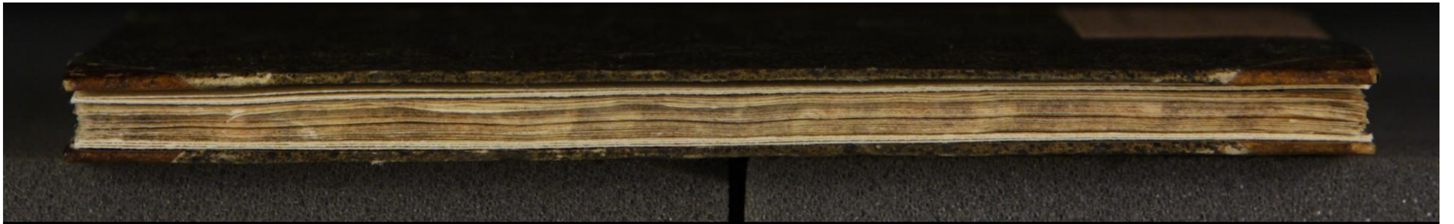
Wittenberg 1541

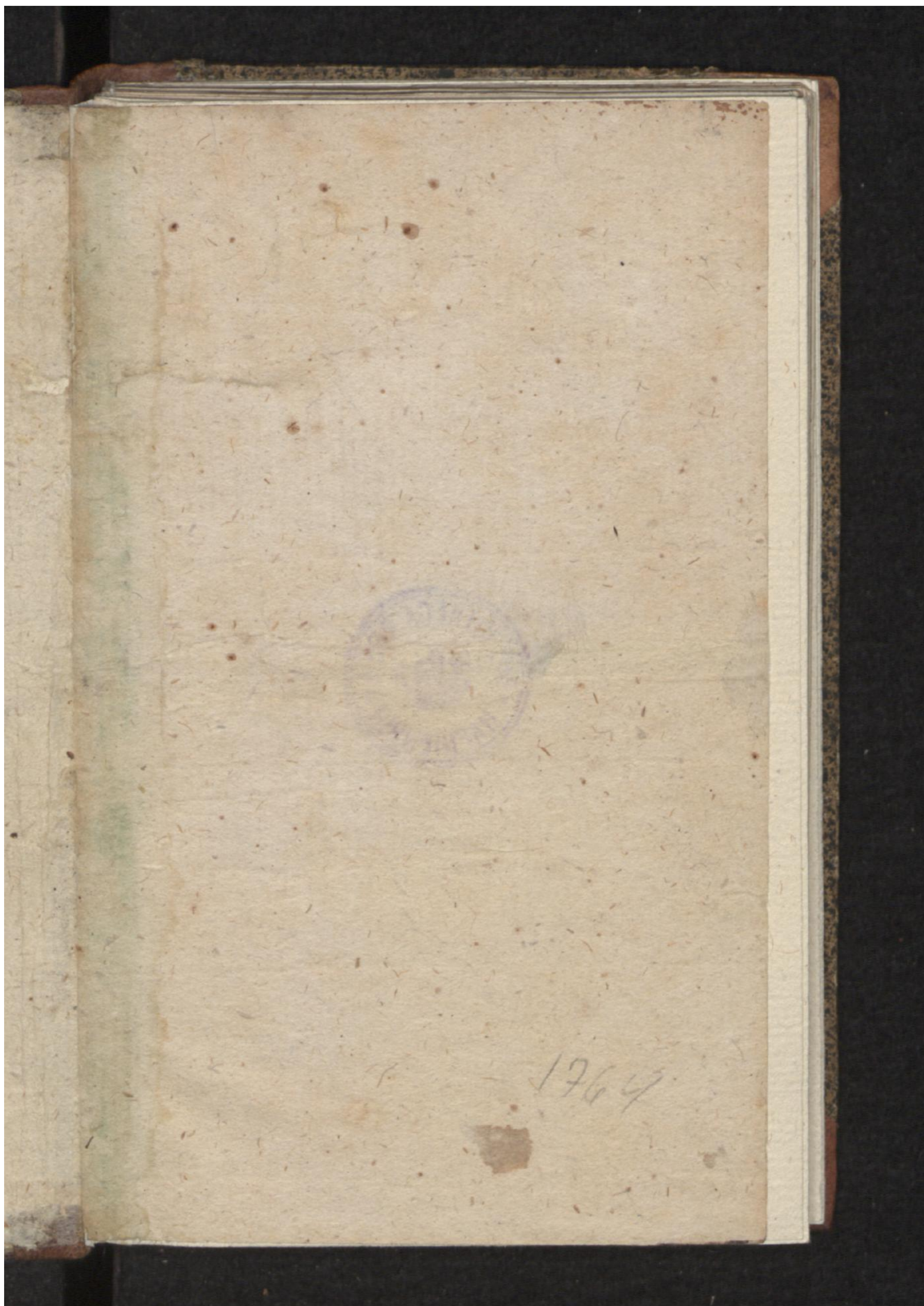

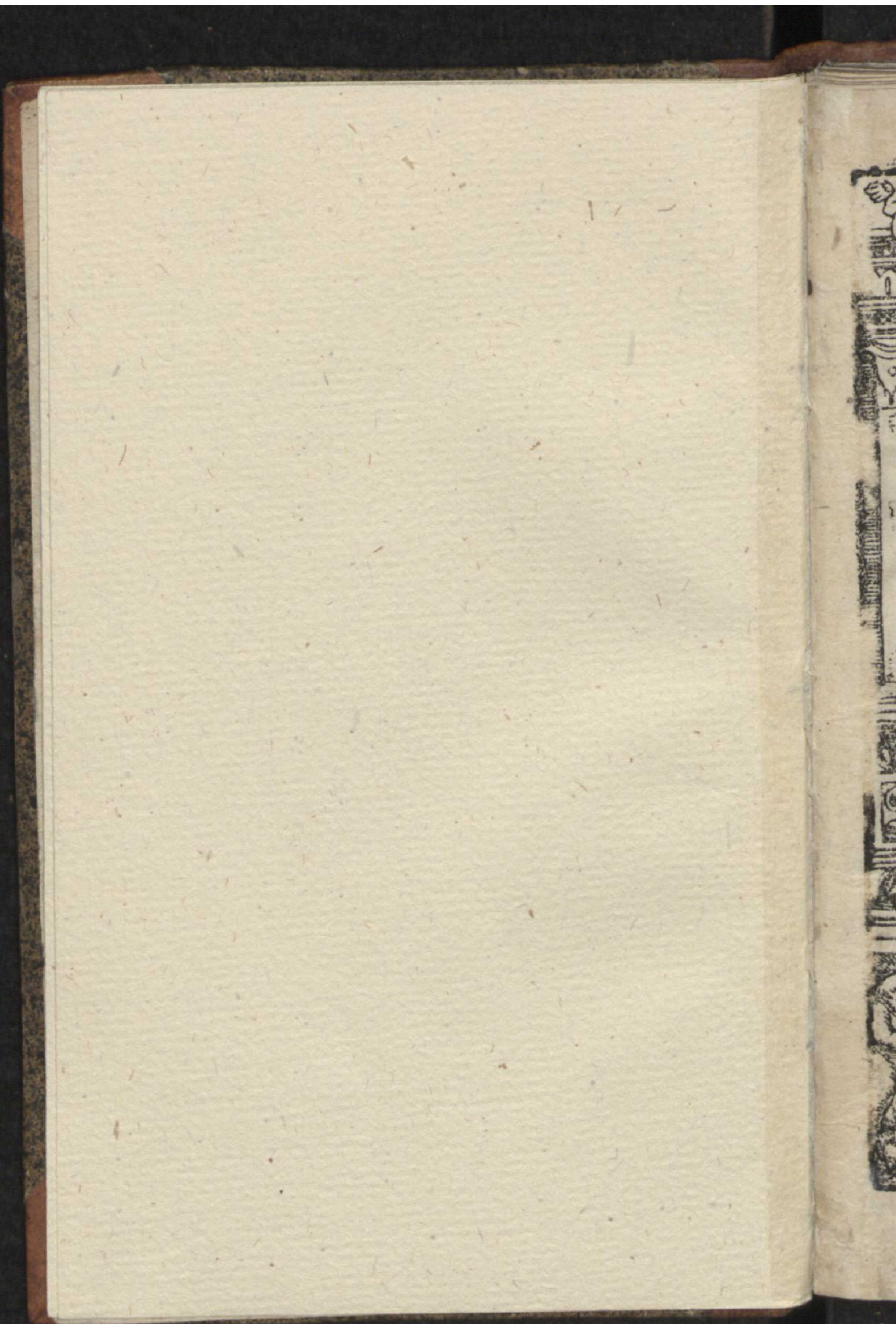

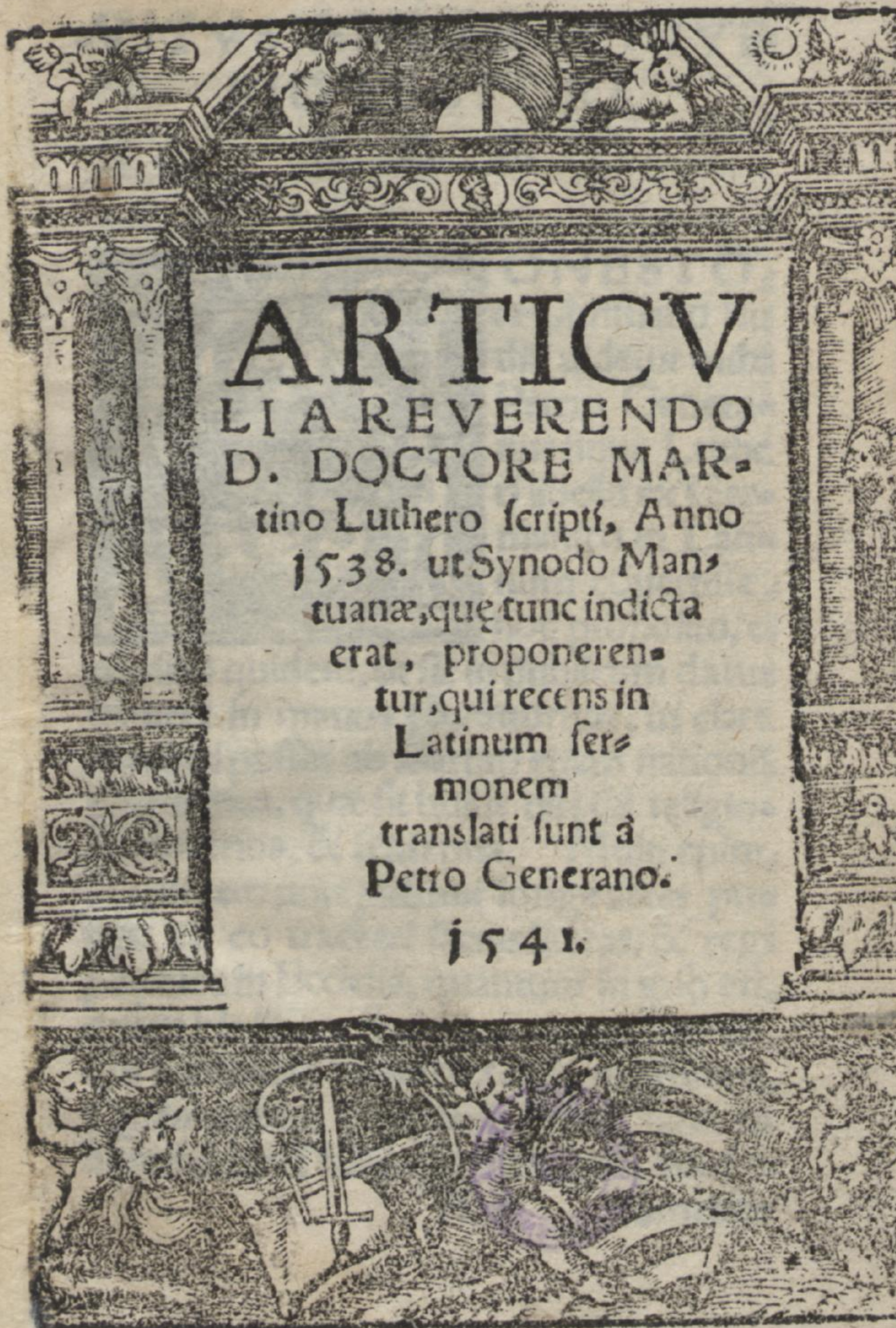
DA
BOX

1764

ARTICVLI A REVERENDO D. DOCTORE MARtino Luthero scripti, Anno 1538. ut Synodo Mantuanæ, quę tunc indicta erat, proponerentur, qui recens in Latinum sermonem translati sunt à Petro Generano.

1541.

1764

BIBLIOTHECA REGIA
HAFNIENSIS

VITVS AMERBACHIVS PIO LECTORI. S. D. P.

ONESTO, et Christiano studio uidetur mihi Petrus Generanus hunc Lutheri libellũ ex Germanico in Latinum cõuertisse, hoc proposito, et consilio quidem, ut sic in publicum datus ueniret in manus plurimorum, ut clare intelligi posset ab aliarum etiam nationũ hominibus, quæ sit huius uiri de religione doctrina, & sententia. Multi enim, & quidem potentissimi longe aliter putant ab eo tractari sacras literas, & regi populos in Ecclesia, quantum in ipso est, quam hic liber ostendit, ac nos, et omnes, qui fuerunt in his terris, testari possumus. Quàm autem indignum sit non tantum hominibus Theologis mutilata, aut in-

commodius alicubi dicta excerpere de alienis libris, ac illa odiosissimè exponendo deformare, nec perpetuam & constantem sententiam inspicere, & retinere, sed etiam Regibus, & Principibus aut aliis aliorum, quorum animos aut metus, aut odium, aut inuidia sæpe trans uersos agit, verbis credere, nec ipsos rem totam cognoscere, atq; considerare prius, quã explodant, abijciant, damnent, execrentur, etiam Tartaris, & Turcis existimo notum esse. Moueat hoc saltem, si nihil aliud, honestos animos non esse uerisimilè tot Principes, tot populos adeo perditos, & deploratos esse, ut non etiam de miseriis, breuitate, & inconstantia huius uitæ deq; longinquitate, si longinquum dici potest, quod est æternum, futuræ uitæ, ac de salute sua cogitent aliquando. Miserrimum uero nostrum hoc seculum ob hanc potissimum causam, & uerè ferreum, quod alioqui tantũ non fœlicissimum, ac aureum esset propter literarum, et omnium ferè disciplinarum repurgationem, & liberalem usum tantorũ bonorum, Dice-

res

res omnes furias emissas ex inferis, ac seuire in genus humanum alioqui erumnosissimum. Ego profecto a sectis, & factionibus tota mente, ac omnibus uiribus abhorreo, nec diu iam aliud & multis laboribus egi magis, quam ut non tantum nomine, sed etiam animo uoluntate, ac factis Christianus essem, studeboque, Christo bene fortunante, ut nec Pauli sim, nec Apollo, nec Cephæ, sed Christi, ut iubet nos omnes facere per os Apostoli diuina Maiestas. Ac utinam uidere possem hunc diem, in quo restituta quomodocunque pax esset, & concordia calamitosæ huic, & miseræ Christianorum multitudini. Quod ut non posse fieri sine singulari Dei auxilio puto, ita summis precibus a Christo flagitandum esse hoc beneficium asiduè nobis censeo.

Vale. Vitebergæ xi, Calen. Feb. Anno. D. 1541.

PIETATE IVXTA, AC HV-
manitate insigni, & reuerendo Patri do-
mino Ioanni Hildebrando Regij Ruris
in Ducatu Slesvvicensi Abbati, suo
Patrono modis omnibus Co-
lendo, Petrus Generanus
S. D. P.

VM LIBE-ralitati, ac beneficentiæ gratitudo respondere debeat, & omnino ita natura, iuréque cum diuino, tum humano, clarissime Abbas, optime Patrone, constitutum, & præceptum sit, ut accepta beneficia rependamus, feréq; fortuna iniquiore, & facultatum tenuitate id nos, qui accipimus, facere prohibeamur, maxime adnitendum censeo, ne, ita ingrati uideamur, ut ne quidem gratiam habeamus, & qualemcunq; grati animi nostri significationem uerbis de-

claremus

claremũs, cum & gratitudinis simulachra etiam nobis Deus pinxerit in bestijs, in quibus sensum quendam beneficij inesse cernimus. Turpissimum profecto fuerit homines a bestijs huius uirtutis, cuius laudibus omnium libri pleni sunt, officijs uinci. Cuius rei mihi quoq; in mentem uenit, quoties de tuis in me beneficijs cogito. Tu quidem Reuerende Pater summa beneficia liberali, & Christiano pectore a teneris mihi propemodum prestitisti. Non solum enim in monasterio, in quod me penè puerũ errore quodam, quo tunc temporis omnes ferè trahebamur cœco iudicio, discendi tamen magis literas gratia, quam uentrem curandi abdideram, mihi tuam operam summo studio nauasti. Vbi (ut ingenue fatear) aluisti mihi, cæterisq; meis condiscipulis pium, ac eruditum præceptorem, sub quo, te monitore, atq; hortatore, in puerilia literarum studia ingressus sum. Verum etiam postquã me Vitebergam recepi sumptus mihi ad excolendũ uberius animum abunde misisti, nec desinis hac in re, q̃d tantum uirum decet, facere.

 Tantus

Tantus est amor tuus erga literas, tam incredibilis beneuolentia erga illarum studiosos, Hoc profecto non possum non magnopere laudare. Quin & in meis rebus literarijs prouehendis singulare tuũ studium prædicare decere me arbitror Tum id, quod possum facere, non omittam. Gratias tuæ pietati ago, habeoq; immortales pro tua liberalitate, beneuolentia, et in me nauata opera, qua semper meas res, meaq; studia fouere, ac prouehere studuisti. Equidem quantũ tuo erga me humanissimo studio debeam uideo, Sed huic respondere me non posse, uehementer doleo, Quare animi uoluntate contentum esse te oportebit Sed tamen, ne omnino nihil præstare uiderer, hanc meam translatiunculam tuæ uenerandæ excellentiæ dedicare uisum est, speroq; hunc libellum te, cum ipse omni doctrinæ genere imbutus, ac sapientia singulari præditus sis, pro tua humanitate, quam præclare cũ ipsa doctrina cõiunxisti, boni consulturum esse, præcipuè, cum sit hic mos, a ueteribus obseruatus, ac semper magni habitus, nec tibi, ut arbitror

bitror, non ſatis perſpectus, quo etiam inferiorum artium ſcripta prijs omnium ordinum uiris præſertim literarū Mecœnatibus dicari ſolent. Nunc autem non te clam eſt literas ſacras in ſummo precio apud optimos quoſq; haberi debere. Et ut in uulgus etiam fiant cōmendatiores, ſuperiorum ordinum præſidio, ac patrocinio egere videntur. Harum ſtudia, cū ipſe haud uulgaris eruditionis homo ſis, earumq; ſtudioſos inſigni amore proſequeris, foues, colis, ac prouehis. Et quidem decet omnes pios, & bonos uiros pro uiribus operam dare, ut omnis generis honeſtæ literę floreant, conſeruentur, & ad poſteritatem integrę perueniant. Et Deus hoc poſtulat, ac uult illorum exemplis adoleſcentes ad harū ſtudia, quibus gloriæ Chriſti, & Eccleſiæ ſeruitur, inuitari, & accendi. Quod qui negligent facere, illi certò ſciant, ſe huius negligentiæ, & contemptus olim Deo graues pœnas daturos eſſe. Eos vero, qui ſuū officium diligenter facient, ornabit Deus egregijs donis, ac præmijs haud uulgarib. Tu ſemper tibi hoc præcipuo ſtudio ha-

buiſti,

buisti, ut studia literarum, iuuares, ac promoueres. Ergo haud dubie Deus uicissim te iuuabit, ac ornabit, nec sum animi dubius, hoc te, quo aduiues, sedulo facturum esse. Praeterea hunc libellũ ob hanc potissimum causam ex Germanica in Latinam linguam transtuli, ut cum omnia nostra studia, consilia, conatus, ac labores, ad gloriam Dei, uerbiq; eius propagationem, ad utilitatem, profectum, & emendationem Christianae Ecclesiae dirigere debeamus, pro meis uiribus iuuarem gloriam Christi, & utilitatem Ecclesiae. Nam precipuos Christianae pietatis locos compendiosissima serie complectitur. Porro, uisus sum mihi hac mea qualicunq; opera, ac labore quantumuis exiguo, & in speciem minuto minime paucis, sed fortasse plurimis hominibus profuturus esse. Non enim ignoro in multis Germaniae, ac aliarum nationum locis, minime paucos inueniri homines, qui etsi non palàm, tamen clam, libros a nostris, praecipue a D. Martino Luthero de fidei Christianae articulis conscriptos, legere, & cognoscere percuperent,

rent, Verum, quia ſunt huius linguæ imperiti, ac rudes, qua maior illius uiri librorum pars ſcripta extat, ideoq́, uix eos legere, multo minus intelligere poſſunt, merito ab eorum lectione abſtinent, ac ita his tantis bonis carere coguntur. Horum cauſa, ut in ſide Chriſtiana doceri, et melius inſtitui, deq́ noſtra religione aliquid certius habere poſſent, hunc laborem ſuſcepi, & ſuſtinui pium, atq́ utilem, ut puto, cum hic libellus doctrinæ Chriſtianæ ſummam, ſimpliciſsima, & expeditiſsima methodo, & expreſſam noſtrorum de religione ſententiam contineat. Sunt hic in paucis capitibus omniũ Prophetarum, Euangeliſtarum, ac Apoſtolorum ſcripta clare, ac perſpicue propoſita. Quæ plurimum profuerit, imo fuerit maxime neceſſariũ, non tantũ ad noſtræ ętatis homines, uerum etiam ad poſteros deriuari, ut ab aliarum regionum hominibus certo ſciri poſsit, quale nam doctrine genus ſit, quo noſtri doctores Chriſtum, uiam, veritatem, & uitam docuerint conſtanter, ut tanto melius impudentibus, qui ad uerbum Dei, ac noſtrũ

Euange-

Euangelium inuertendum, & deprauandum & calumniandũ propensissimi sunt, ora obstruantur. Notum est quid faciat Eccius, quid Roffensis, quid Alphonsus, qui nuper scripsit de hæresibus non sine magna hæresi, & assentatione, quid ipsi Parrhisienses magis adulatores, quã Theologi, quid alij plurimi faciant. Horum fraudes, imposturas, calumnias, & impietates hic liber satis indicabit etiam alijs nationibus. Esto, quædam Lutherus obscurius initio huius controuersiæ docuerit. Quis .n. in re tanta, & tantis caliginibus operta statim uideret omnia? propterea ne damnandus est, an bonorũ uirorum est, ne dicam Theologorũ inde æstimare totam hanc doctrinam? Quasi uero ipsi ubiq; sibi constarent, & nõ sæpe inter se maxime dissentirent aliquando. Equidem uir optime, quia mecum ita sentio, quod sola fide in Christum iustificemur, & efficiamur filij Dei, teq; eandem in Christum agnum Dei tollentem peccata mundi fidem habere nihil dubito, hunc libellum meorum studiorum quasi tyrocinium tibi potissimũ offerre libuit,

& te

& te magnopere quæso, ut eum hilari, & placido uultu accipias, boniq; consulas hanc opellam, meumq; erga te studium. Hoc si, ut spero, feceris, nihil gratius te mihi posse facere scias. Plurimumq; te semper dilexi, & obseruaui, præcipue, quod omnium isthic Abbatum primus accepisti uerbum Dei, sustulisti impias ceremonias, impios cultus, idolatriam aboleuisti & prophanationes missarum, sinis uerbū Dei pure, syncereq; tuis prædicari, atq; per solum Christum annunciari remissionem peccatorum, salutem, iusticiam, & uitam æternam. Quare & omnium maxime te Regia Maiestas diligit, magni te facit. Postremo, ut hanc doctrinam, hocq; de Christo Euangeliū retinere, docere, propagare, tueri uelis, recoro, & rogo propter dominū nostrum Iesum Christū, cum quo si passus fueris, cū eo et regnabis. Bene vale, et meis studijs, quod facis, faue. Iterum vale studiorum piorum Patrone.

Vitebergæ, xij. Calen. Februarij.

Anno Do. 1 5 4 1.

Præfacio

PRAEFACIO DOCTO-
RIS MARTINI
LVTHERI.

VM PONtifex Paulus eius nominis tertius anno superiore Conciliũ ad festum Pentecostes Mantuam indiceret, idque postea aliò ab urbe Mantua transferret, ut etiamnũ incertum sit, quo potißimum uelit, aut poßit illud conuocare, nobis uero ea esset proposita spes, ut aut unà ad Concilium vocaremur, aut inuocati cõdemnaremur, mihi id negotij dabatur, ut nostram doctrinam conferrem in præcipua capita, quo constaret, si cœptum esset agi, qua in re, & quatenus vellemus, aut possemus Papistis cedere, quaq; in sententia decreuissemus cõsistere & permanere.

Collegi

8

Collegi itaq; hæc capita, & tradidi nostris, à quibus recepta sunt, & uno consensu approbata, simulq; constitutum est, ut palàm offerrentur, & nostræ fidei confessio exhiberetur, si Pontifex cum suis auderet aliquando sine fraude, & imposturis serio, ueréq; iustũ, & liberum Concilium (ut deberet) habere, Sed Romana curia ita abhorret a libero Concilio, lucemque adeo turpiter fugit, ut uel ijs, qui ipsius partes sequuntur, omnem de Synodo spem ademerit, ut non modo ipsa nunquam cõuocatura liberum Concilium, sed ne quidem æquo animo latura esse uideatur, qua re illi non iniuria offenduntur, & ex ea molestiam capiunt non mediocrem, ut, qui intelligant, Pontificem malle omnes Christianos esse perditos, & omnium animas damnatas, quàm permissurum, se, aut suos ad officium, sanitatemq; reduci, & tyrannidi suæ modum aliquem statui. Ego nihilominus tamen uolui hæc doctrinæ nostræ capita in lucem edere, ut, si me ante mors occuparet, quàm congregaretur Synodus (ut confido, & spero) quandoquidem isti

nebulo-

nebulones lucifugi tam sollicitè conten-
dunt, ut Concilium differatur et impedi-
atur, haberet posteritas testimonium, &
confeßiõem meam in promptu, qua ute-
retur, cum illa, quam edidi antea, in
qua ad hunc usq; diem perseueraui, &
deinceps Dei gratia perseuerabo. Nam
quid dicam, aut q̃modo querar? Equi-
dem ad huc in uiuis sum, scribo, doceo,
prelego quotidie, et tamen non inter ad-
uersarios tantum, sed etiam inter simula-
tos fratres, qui uideri uolunt à nobis stare,
produnt se uirulenti quidam obstinatè o-
peram dantes, ut mea scripta, et doctrinã
meam aduersum me calumniosè detor-
queãt, me inspectante, & audiente, cũ ipsi
non ignorent me diuersum docere. Ita
meis sudoribus ad suam uirulentiam abu-
tuntur, & miseros homines sub meo no-
mine seducunt. Quid uero fiet, me mor-
tuo? Atqui deberem omnia propugna-
re superstes. Sed quo pacto possum un⁹
omnia diaboli ora obstruere? eorum
præsertim (sicut omnes sunt infecti) qui
neque audire, neque attendere uolunt
ea, quæ scribimus, sed id unum habent
studio,

studio, ut nostra uerba in singulis literis quàm fœdissimè deprauent, atque corrumpant. Tales refutet diabolus, aut ad extremum ira Dei, ut digni sunt. Sæpe reminiscor boni Gersonis, qui dubitat an quicquam boni sit in publicum scribendum, Si non fit, negliguntur multorum animæ, quibus poterat ea opera subueniri, Sin minus, præstò est diabolus cum innumeris maleuolentissimis linguis, quæ inficiunt, & peruertunt omnia, ne qua percipiatur inde utilitas. Veruntamen quid lucri faciant, non est obscurũ. Posteaquam enim de nobis mentiri cœperunt, & uoluntates hominum mentiendo retinere conati sunt, Deus suum opus strenuè peregit, ac fecit, ut ab illis multi deficerent, nobis uero, subinde fieret accessio, & ut illi summam ex mendacijs suis acciperent ignominiam, quod facit adhuc indies.

Non possum non historiam quandam referre. Fuit Vitebergæ Doctor quidam missus huc ex Gallijs, qui coram nobis apertè dixit, Regem suum habere

persuasissimum nullam esse apud nos Ecclesiam, non Magistratum, non coniugium, sed exerceri vagos concubitus more pecudum, & sumere sibi quenque omnium rerũ licentiam. Cedô, qua fronte nos illo die ante tribunal Christi intuebuntur? qui per sua scripta Regi, & alijs gentibus prodigiosa mendacia pro veris inculcant. Christus omnium nostrũ Dominus, & iudex optimus, testis est illos mentiri, & esse semper mentitos. Eius sententiã cogentur audire. Id certô scio. Deus conuertat ad pœnitentiam, qui cõuerti possunt, Cæteros manent perpetua & dira supplicia.

Atq;, vt ad rem redeam, cuperem sanè verum Concilium videre, quo multis controuersijs, & multis hominibus consuleretur, non quòd nos eo indigeamus. Nostræ enim Ecclesiæ puro verbo Dei, et vero usu Sacramentorum, ac omnium ordinum & bonorum operum cognitione, ita sunt Dei gratia illuminatæ, & constitutæ, ut nostra causa nullam Synodum desideremus, & in eo

genere

genere perfectius aliquid de Synodo no-
bis non polliceamur. Sed videmus non
ſine grauiſsimo animi dolore paſsim in
diocœſibus Epiſcoporum plurimas pa-
rochias vacuas, atq; deſertas, neq; vel E-
piſcopis, vel Canonicis curæ eſſe, quem-
admodum illic miſeri homines viuant,
aut moriantur, pro quorum ſalute Chri-
ſtus ipſe mortuus eſt, quem prohibentur
tanquam Paſtorem cum omnibus ſuis
colloquentem audire. Quò magis exhor
reſcens vehementer metuo, ne Deus ali-
quando concilio angelico Europam ſub-
ijciat, quod nos omnes funditus perdat,
ſicut olim Sodomam & Gomorrā, quan
doquidem adeo temerê ipſum per cōcilia
ludibrio habemus. Præter hæc tam ne-
ceſſaria negocia Eccleſiaſtica, infinita, &
ea nō leuia etiam in politico ſtatu corri-
genda eſſent. Ibi inter Principes & ordi-
nes diſcordia eſt, ibi uſura, & auaritia, ve-
lut diluuium quoddam irruperunt, &
planè in locum iuris ſucceſſerunt, petu-
lantia, immodeſtia, faſtus in veſtitu, hel-
luationibus, alea, pompis, cum omni ge-
nere vitiorum, & ſcelerum, inobedientia

 ſubdito-

ſubditorum, familiæ, mercenariorum, o-
mnium opificũ, & ruſticorum iniquiſsi-
ma in uenditionibus æſtimatio, et alia in-
numerabilia ita inualuerunt, ut ne decem
quidem concilijs, & uiginti contractibus
politicis poſsint emendari. Hæc præci-
pua Eccleſiaſtici, Politiciq; ſtatus capita,
ſi in Synodo tractarentur, tantum face-
rent nobis negocij, ut facilè interea obli-
uiſceremur ineptiarum de tunicis talarib.
de magnis raſuris capitum, latis cingulis,
Epiſcopatibus, & Cardinalitijs galeris, ba
culis, & ſimilibus nugis. Rebus Eccle-
ſiaſticis, & ciuilibus nunc iuxta verbum
Dei conſtitutis, ſatis maturè de cibis, ve-
ſtitu, raſuris, & caſulis agi poſſet. Sed ſi
deglutimus camelos & pro his excolam⁹
culices, negligimus trabes, non ferimus
feſtucas, non eſt, quod Concilium ma-
gnopere expectemus. Quapropter pau
ca feci capita. Nam alioqui tot à Deo
mandata habemus in Eccleſia, in Magi-
ſtratu, in rebus domeſticis, ut ea nunquã
poſsimus perficere. Quorſum igitur opus
eſt multa præterea decreta, et traditiones
condere? præſertim ſi illa principalia à

Deo

Deo mandata negligantur, quasi vero illum nostris ineptijs oporteat cedere, Propterea, quod summa eius mandata pedibus conculcamus. Sed nos premunt nostra peccata, neque sinunt Deum nostri misereri, quia non agimus pœnitentiam, imò vero omnem impietatem conamur stabilire. O Domine Iesu Christe celebra ipse Concilium, & redime tuos per tuum magnificum aduentum. De Pontifice, & eius sectatoribus nulla spes est. Illi te nolunt recipere. Quare adiuua nos pauperes, & miseros, qui ad te suspiramus, & serio te quærimus, pro gratia, quam dedisti nobis per sanctum tuum spiritum, qui tecum & cum Patre uiuit, ac regnat laudatus in perpetuum,

AMEN.

PRIMA PARS CONTI-
net sublimia capita, de di-
uina Maiestate.

I.

Patrem, Filium, & Spiritum sanctũ in una diuina essentia, & natura esse tres distinctas Personas, attamen unum Deũ, qui cœlum, ac terram creauit.

II.

Patrem a nullo, sed Filium a Patre esse genitum, Spiritum sanctum vero ab utróq; procedere.

III.

Neq; Patrem, neq; Spiritum sanctũ, sed Filium assumpsisse humanã naturam.

IIII.

Filium sic esse incarnatum, ut de Spiritu sancto citra uirilem operam sit conceptus, & ex pura, & sancta virgine Maria natus. Deinde esse passum, mortuũ, & sepultum, descendisse ad inferos, resurrexisse à mortuis, sedere ad dexteram

Dei

Dei, venturum esse ad iudicandum viuos, et mortuos &c. sicut Apostolorum, Nicenum, item sancti Athanasij Symbolum, nostri Catechismi docent.

De his articulis nulla controuersia, aut contentio est, Cum utrosq; utrinq; confiteamur. Quare superuacaneum fuerit prolixius de his agere.

SECVNDA PARS COMplectitur articulos de officio, & opere Iesu Christi, aut de nostra redemptione.

Hic illud est primũ, et præcipuũ caput, Iesum Christũ Deum, ac dominum nostrum ꝓpter peccata nostra esse traditum; & ꝓpter iustificatiõem nostram resurrexisse, Rom. iiij. Item illũ solum esse agnũ Dei, qui tollit peccata mundi, Io. 1. Et Deum illi iniquitatem omnium nostrũ imposuisse, Esa. liij. Ad hæc, omnes peccauerunt, Iustificantur aũt gratis per illius gratiam, per redemptiõem, quæ est in Christo Iesu in sanguine ipsius, Ro. iij

Hæc itaq; gratia cum apprehenden da sit fide, & eam alioqui nemo uel opere uel lege, uel merito consequi posſit, manifestum & certum est fide nos iustificari, sicut testatur diuus Paulus Rom. iij. Arbitramur fide iustificari hominem absque operibus legis. Item, ut ipse sit iustus iustificans eum, qui est ex fide Iesu Christi.

In hoc autem articulo fundatum est, quicquid aduersus Papam, diabolum, & mundum docemus. Quare de hoc nobis minimê dubitandũ est. Alioqui enim actum fuerit in uniuersum, & Pontifex cum Satana, & suis victoriam de nobis reportabit, ac triumphabit.

SECVNDVS ARTIculus.

Proinde Missa Papistica summa, & horribilis abominatio est, quæ acerrime cum principali articulo pugnat, tametsi inter cæteras omnes idololatrias papisticas habita est preciosissima, & quæstuosissima. Habebant enim omnes persua-

sum,

ſum, eiuſmodi ſacrificium, & opus Miſſæ vel a perditiſsimo nebulone factum, liberare homines a peccatis, tum in hac vita, tum poſt hanc vitam in purgatorio. Hoc vero niſi à ſolo agno Dei, fieri nō poteſt, vt ſuprà dictū eſt. Quare neq; de hoc articulo cedere, aut aliquid largiri licet. Prior enim Articulus id fieri prohibet.

Quod ſi quis in Papiſtas commodiores inciderit, percontetur ſane eos benignè, qua de cauſa tam mordicus retinere Miſſam conentur, præſertim, cum nihil aliud ſit, quàm inuentum humanum, nō inſtitutum diuinum. Licet autem traditiones humanas omittere, vt Chriſtus inquit, Matth. xv. Sine cauſa colunt me docentes doctrinas, & mandata hominum. Præterea non habet aliquam neceſsitatem, & abſq; peccato, ac periculo omitti poteſt.

Tertio. Sacramentum poteſt alio modo, longe præſtantiori, magiſq; ſalutari (imò ſalutari tantum) iuxta inſtitutionem Chriſti ſumi. Quid attinet igitur

propter rem cõmentitiam, & nullius momenti mundum in tantam miseriam, & discrimen adducere? Erudiantur homines in publicis contionibus, Missam tanquam humanum figmentum sine peccato posse omitti, neq; damnari eum, qui illam non curet, cum posit absq; Missa, et quidem meliori ratione æternam salutem consequi. Quod si fiat, nihil dubium est, quin per se ipsa in contemptum ventura sit non modo apud stultam plebeculam, verumetiam apud omnes bonos, prudentes, & pios, Atq; id multò magis eueniret, si audirent esse rem periculosam, sine mandato, & voluntate Dei confictam.

Quarto. Cum infiniti, & detestabiles abusus per totum orbem ex negociatione Missarum extiterint, meritò aboleri deberent tantum, ut prohiberentur istiusmodi abusus, etiamsi in ijs aliquid boni, aut commodi inesset. Eò autem magis propter abusus prohibendos abolendæ essent, cum non necessariæ, inutiles, & cum periculo coniunctæ sint, omnia autem tum magis necessaria, tum

utiliora

utiliora, & certiora sine missa obtineri possint.

Quinto. Missa itaque nihil aliud est aut esse potest, ut testatur Canon, & omnes libri, quàm opus hominum vel improbissimorum, quo quis & se, & alios Deo reconciliat, ac remissionem peccatorum, et gratiam impetrat, mereturq;, Etenim cum sanctissimè celebratur, ad istum modum celebratur. Quis enim alius eius usus est? Quare necese est eam damnari, ac abijci. Pugnat .n. directe cum principali articulo, qui ait, Neq; probum, neq; improbum sacrificulum, sed agnum Dei, Dei filium nostra peccata tollere. Porrò siquis hoc prætextu usurus esset, ut diceret se idcirco sibi ipsi Sacramentum tribuere, ut in eam rem magis sit intentus, sciat id non fieri ex animo. Seriò enim usurus hac cœna magis se confirmabit, & rectius id faciet in uero Sacramento iuxta institutionem Christi porrecto. Cæterum sibiipsi Sacramentũ tradere, humana persuasio est, cũ incerta, ac inutilis, tum etiã prohibita.

Ac

Ac nescit quidnam agat, dum neglecto verbo Dei sequitur falsam opinionem, & figmentum humanum. Est etiam iniustum, vt maximé cætera essent probata, comuni Sacramento Ecclesiæ pro sua cogitatione uti, idq; pro suo arbitrio, sine verbo Dei extra Ecclesiæ cōmunionem, tanquam rem ludicram tractare.

Hic Articulus de Missa præcipue in cōtrouersiam veniet in Synodo. Facilius enim, si fieri posset, reliquos omnes articulos, quàm hunc, nobis concederent. Ita Augustæ Campegius dixit, Toleraturum se potius, vt membratim discerperetur, quàm interire Missam, Quare & ego, Deo dante, prius me in cinerem redigi patiar, quàm permittam sacrificulum siue probum, siue improbum cum operibus suis parem, aut superiorem Christo domino, & Saluatore meo esse. Itaq; sumus & manemus perpetuò seiuncti, & contrarij. Facile intelligunt, si Missa tolleretur, actum esse de Papatu, quod antequàm permittant omnib. nobis uitam eripient, si poterunt. Præter hęc omnia

cauda

cauda illa Draconis, Missa multam blasphemiam, & multiplicem idolatriam peperit.

Primo, Purgatorium. Ibi Missis pro defunctis, ibi vigilijs, item septimis, tricesimis, & solennibus exequijs, postremo vulgari hebdomada, atq; omniũ animarum die, & viscerationibus actum est in purgatorium, vel cum purgatorio, vt Missa propemodum pro mortuis duntaxat usurpata sit, cum tamen Christus Sacramentum suum pro viuis tantum instituerit. Purgatorium itaq; cũ omni sua pompa, diuino cultu, & mercatu, pro ludibrio diaboli habendum est. Aduersatur enim hoc quoq; principali articulo, qui docet, Non per opera humana, sed per solum Christum animas liberari. Deinde nihil nobis de mortuis diuinitus mandatum est. Idcirco omitti potest Purgatorium, etiamsi non esset error, aut idololatria. Papistæ allegant hoc loco Augustinum, & testimonia nonnullorum Patrum, quos de purgatorio aiunt scripsisse. Existimant autem nos non intelligere, quare tales sententias citent. S. Augustinus

nus non ſcribit eſſe purgatorium, neq; habet locum ſacræ ſcripturæ, qui ipſi hoc perſuadeat, ſed in dubio reliquit, utrum ſit purgatorium, an non, & ait matrem ſuam petijſſe, vt ſui fieret mentio ad altare, vel Sacramentum. Hoc autem quicquid eſt, tantum religioſa cogitatio eſt perpaucorum hominum, qui articulos fidei non poſſunt condere, id quod ſolius Dei eſt. Verum Papiſtæ talia hominum dicta eò detorquent, ut fides habeatur turpibus, ſceleratis, & deteſtandis nundinationibus ſuis de Miſsis offerendis in purgatorium pro defunctis, &c. Hoc nunquam ex Auguſtino probabũt. Vbi autem purgatorias nundinationes Miſſarum abrogauerint, de quibus S. Auguſtinus ne ſomniauit quidem, tunc cum illis diſſeremus, an S. Auguſtini ſententia abſq; ſacrarum literarum teſtimonijs approbanda ſit, & an liceat mentionem mortuorum fieri apud Sacramentũ. Nequaquam enim ſanctorum Patrum facta, aut dicta inter articulos fidei referri debent. Nam eo pacto pro articulo fidei habendus eſſet illorum victus, veſtitus,

domicilia,

domicilia, quemadmodum reliquiæ sanctorum cultæ sunt. Sed verbum Dei debet articulos fidei cõstituere, & præter illud nemo, ne Angelus quidem.

Secundo, Hinc extiterunt permultæ cacodæmonum præstigiæ, qui specie animarum humanarum apparuerunt, postulantes Missas, Vigilias, Peregrinationes, & id genus alias Eleemosynas cum mendacijs & ludibrijs non dicendis, quæ pro articulis fidei colere, & ad præscriptum illorum viuere omnes sumus coacti. Et Pontifex talia confirmauit, sicut Missam, & reliquam impietatem. Hic etiam non est cedendum, aut permittendum quicquam.

Tertio, Peregrinationes, hic etiam quæsitæ sunt Missæ, remissio peccatorum, & misericordia diuina. Omnia enim gubernauit Missa. Tam vero certum est in verbo Dei non extare mandatum de peregrinationibus,

easq;

easq; inutiles esse, cum habeamus melio-
ra, atq; illas sine omni peccato, & pericu-
lo omittere possimus. Quare deserimus
nostrarum ciuitatum parochias, verbum
Dei, uxores cum liberis, quæ res omnes
necessariæ, & nobis mandatæ sunt, & se-
ctamur res inutiles, vanas, perniciosas,
& diabolicos Errores, nisi quod Papam
Satanas incitauit ad ista commendanda,
& stabilienda, vt quàm plurimi a Christo
abducti fiduciam in proprijs operib. col-
locarent, & idololatriam exercerent, q̊d
in ea re est pessimum. Insuper non est
necessarium, neque præceptum habet,
aut consilium, incerta, & noxia. Ideo
hic quoq; nihil cedendum, aut permit-
tendum est. Doceatur autẽ vulgus non
necessarias, imò perniciosas esse peregri-
nationes, ac deinde videatur, ubi mane-
ant peregrinationes.

Quarto, Et societates, in quibus
Monasteria, Diocœses, & Vicarij literis
se obligarunt, & communicauerunt,
quæ est turpis venditio, omnes Missas,
bona opera etc. tam pro viuis, quam pro
mortuis.

mortuis. Quod non modo humanum figmentum est, mandato Dei non expressum, & necessarium, sed dissentit etiam à primo articulo de redemptione, Quare nullo modo ferendum est.

Quinto. Reliquiæ sanctorum, quo in genere ita varia, & manifesta mendacia, & ineptiæ deprehensæ sunt de caninis, & equinis osibus, vt etiã propter eiusmodi imposturas, quas risit Satanas, iam olim fuerint damnandæ, etiamsi habuissent aliquid boni. Quid, quod res est non necessaria, & inutilis planè, quã verbum Dei neque præcepit, neq; consuluit. Sed illud pessimum est, quod propter reliquias sanctorum tanquam ꝓpter bonum opus, & cultum, ut Missam, dari finxerunt indulgentias, & remissionem peccatorum.

Sexto. Huc pertinent indulgentiæ, quæ viuis, & mortuis sunt donatæ (sed propter pecuniam) in quibus sacrilegus iste Iudas, aut Papa merita Christi vnà cũ superfluis meritis omnium sanctorum, & totius Ecclesiæ vendit. Quare omnia

minime sunt toleranda. Non enim solum carent verbo Dei, & nullam habent necessitatem, aut mandatum, sed etiam pugnant cum primo articulo. Christi enim meritum non nostris operibus, aut nummis, sed fide per gratiam absq; omni pecunia, & nostris meritis, consequimur, non per Papæ potentiam, sed in Euangelio, aut verbo Dei propositum.

DE INVOCATIONE Sanctorum.

Inuocatio Sanctorum etiam est Antichristianus abusus pugnans cum superiori articulo principali, & obscurat cognitionem Christi. Nullũ extat de hac præceptũ, aut consilium, aut exemplum in sacris literis. Et multò meliora offeruntur per Christũ, etiamsi Inuocatio Sanctorũ admodum bona esset, ut nõ est. Quanq; autem Angeli in cœlo pro nobis orant (quẽadmodũ & ipse Christus facit) item sancti hic in terris, aut fortasse etiam in cœlo, tamen hinc non sequitur, quod

Angelos, & Sanctos inuocare, adorare, illis ieiunare, feriari, Missas celebrare, sacrificare, denique templa, aras, & diuinos cultus instituere, ac multis alijs modis seruire, eosq; habere pro Patronis, & distribuere inter illos auxiliorum genera, & singulis peculiare attribuere debeamus, ut docent, & faciunt Papistæ. Est enim mera idolatria, cum talis honor debeatur soli Deo. Potes quidem, ut Christianus, & sanctus in terris pro me orare, non in vno tantum, sed in cunctis periculis. Veruntamen non es ideo mihi adorandus, inuocandus, neq; ego tibi ferias, ieiunia, sacrificia, Missas instituere debeo, & in te spem salutis ponere. Possum te alia ratione colere, amare, & tibi gratias agere in Christo. Nunc, ubi idolatrici cultus Angelorum, & mortuorum sanctorum aboliti fuerint, nihil afferet detrimenti reliquus honor imô etiam ex memoria delebitur. Sublata enim spe commodi, & subsidij tum corporalis, tum spiritualis, nemo facilè adorabit Sanctos, siue sint in sepulchris, siue in cœlis. Gratis enim, aut amore adductus nemo illorũ ualde recor

tur, nemo illos colet, aut honore afficiet. Caput illud est. Quicquid Missa habet, quicquid ex ea natum est, quicquid illi adhæret, id haud quaquam tolerare possumus, & necesse est, ut illud damnemus, quo sacrosanctum Sacramentum purũ, & certum iuxta institutionem Christi in fide usurpatum, & acceptum retinere possimus.

TERTIVS ARTICVLUS.

Collegia Canonicorũ, et Monasteria olim bono cõsilio instituta sunt, ut educarentur ibi homines docti, & modestæ fœminę. Debent itaq; in antiquũ statũ restitui, ne desiderentur Parochi, Concionatores, & alij Ecclesiæ ministri, quique ad rempublicam vocari possint in ciuitatib. & prouincijs. Item honestè educatæ virgines, quæ postea euadant in bonas matresfamilias. Quod si Monasteria his reb. inseruire nolint, melius est, ut deserta iaceant, aut diruantur, quàm ut propter suos impios cultus ab hominibus inuentos

ctos habeantur sanctiora communi Christianorum statu, & diuinitus institutis muneribus, & ordinibus. Nam & hæc omnia pugnant cum primo principali articulo de redemptione nostra per Iesum Christum. Ad hæc (sicut alia hominum inuenta) nullum habent mandatum, nō sunt necessaria, neque utilia, denique periculosas, & perniciosas molestias pariunt. Nam & Prophetæ tales cultus appellant Auen, hoc est, molestias.

QVARTVS ARTIculus.

Pontifex non est iure diuino, aut mandato Dei totius Ecclesię caput (nam hoc est solus Iesus Christus) sed tantum Episcopus, aut Parochus Ecclesiæ Romanæ, & illorum, qui sua sponte, aut per creaturam humanam, hoc est, Magistratum ciuilem se illi aggregarunt, non ut illi tanquam domino suo subiecti, sed ut in eodem gradu cum illo tanquam fratres, & sodales, essent Christiani, quemadmo vetera Concilia, & tempus Cypriani de-

clarant. Nunc autem nemo Episcoporum audet Pontificem fratris nomine compellare, ut illis temporibus. Sed coguntur etiam Imperatores, & Reges Pontificem dominum suum appellare. Id neq; volumus, neq; debemus, neq; possumus salua conscientia concedere. Cui vero libebit hoc facere, faciat absq; nobis. Hinc sequitur, omnia illa, quæ Pontifex per falsam istam, temerariam, impiam, & arreptam potentiam egit, & constituit, fuisse, & adhuc esse acta, & gesta ipsius diaboli (exceptis ijs, quæ ad politicum statum pertinent, in quo Deus etiam per Tyrannū, et nebulonem aliqua bona gentib. largitur) destinata ad pernitiem vniuersæ sacrosanctæ Christianæ Ecclesiæ (quantum in ipso fuit) & ad opprimendum primum articulum principalem de redemptiōe Iesu Christi. Extant enim eius Bullæ & Libri, in quibus rugit velut Leo (sicut eum depingit Angelus Apocalypsis cap. xij.) neminem Christianorum posse saluum fieri, nisi ipsi obediat, & subditus sit omnibus, quæ iubet,

dicit,

dicit, & facit. Quæ omnia nihil aliud sunt, quàm si diceret, Etiamsi credas in Christum, & ab illo omnia sis consequutus, quæ ad salutem pertinent, tamen nihil agis, nisi me pro Deo tuo colas, mihi subiectus sis, mihiq; obedias. Cum tamen sit manifestum sacrosanctam Ecclesiam non habuisse Pontificem talem ante annos octingentos. Item hodie quoq; Græcorum, & aliarum gentium Ecclesias Pontifici nõ esse subiectas, neq; unquam antea fuisse.

Quare, ut sæpe diximus, humanũ figmentũ est, d quo nullum extat mandatũ, nec est necessarium, sed superfluum. Potest enim sancta Christiana Ecclesia absq; tali capite consistere, & melius cum illa ageretur, si tale caput â diabolo nunquam fuisset exaltatum. Præterea totus Papatus inutilis est in Ecclesia. Nullum enim facit Christianum officiũ. Ita necesse est Ecclesiam permanere, & consistere remoto Pontifice. Finge Pontificem cõcedere se nõ quidem iure diuino,

aut mandato Dei ſupremum eſſe, ſed, ut concordia inter Chriſtianos aduerſus ſectas, et hæreſes tanto melius conſeruetur, debere caput eſſe, quo alij nitantur. Tale caput ab hominibus eligeretur, & pro arbitrio hominum, & poteſtate nunc mutari, nunc remoueri poſſet, quemadmodum egit cum Pontificibus Conſtantienſis Synodus, quæ remotis tribus Pontificibus eligebat quartum. Sed finge inquã Pontificem, & ſedem Romanam uel ſe id concedere, quod nunquã faciet, Nam totum ſuum Regnum, & ordinem pati cogeretur euerti, & deſtrui cũ omni ſuo iure, & iuris voluminibus, deniq; nõ poteſt hoc facere, tamen illud nihil ꝓdeſſet Eccleſiæ, & exiſterent multò plures ſectæ, quàm antea. Etenim cum nemo illi capiti obedientiam deberet mandato diuino, ſed tantum ſe illi quiſq; ſubijceret ſpontanea voluntate, facilè & cito veniret in contemptũ, & omnibus ſuis membris ſpoliaretur. Deinde illud caput non Romæ, aut quouis alio in loco haberi debebit, Sed ubicunq;, & in quacunq; Eccleſia Deus talem virum donauiſſet, qui

ad illud

ad illud munus obeundum esset idoneus. Sed ò magnam hæc res paritura esset confusionem. Nunquam igitur Ecclesia melius regi, & conseruari potest, quàm si omnes sub vno capite Christo viuamus, & Episcopi omnes, quod ad officij rationem attinet, pares (quanquam donis impares) summa cum diligentia consentiant in conformi doctrina, fide, Sacramentis, precatione, & operibus caritatis. Ita S. Hieronymus scribit, Presbyteros Ecclesiæ Alexandrinæ communiter Ecclesiam gubernare, quemadmdum & Apostoli fecerunt, & deinceps Episcopi omnes in vniuersa Ecclesia, donec Papa suum caput supra omnes attolleret. Hæc pars firmissimè probat Pontificem esse ipsum Antichristum, qui se Christo præposuit, & opposuit. Christianos nõ uult sine sua potestate saluari, quæ ipsa tamen nihil est, neq; diuinitus ordinata, aut mandata. Quid est, si non hoc est præponere se, & aduersari Deo, vt ait S. Paulus. Nihil tale fit a Turca, aut Tartaris, ut ut magni hostes sint Christianorum. Permittunt enim credere in Christum omni-

 bus,

bus, qui volunt, tantum accipiunt á Christianis tributa, & postulant externam obedientiam. Papa vero prohibet nos credere, & ait sibi obtemperandum esse, ita salutem contingere. Nos autem non obtemperabimus, aut potius mortem oppetemus in nomine Dei. Hæc nascuntur omnia ex eo, quod se Pontifex iure diuino Christianæ Ecclesiæ caput appellari voluit. Quare necesse fuit, ut se compararet, atque anteferret Christo, seque initio caput, deinde dominum Ecclesiæ, postea etiam vniuersi orbis, denique terrestrem Deum nuncuparet, donec cœlestibus tandem Angelis imperare conaretur. Atq; si discernatur doctrina Papæ à sacra scriptura, aut cũ ea conferatur, comperiemus doctrinam Papæ ea in parte, ubi optima est, ex ciuili, & Ethnico iure desumptam esse, & de ciuilibus rebus, atq; iudicijs præcepta tradere, sicut illius decretales testantur. Deinde de Templis, vestitu, ciborum delectu, personis, & eiusmodi rebus ludicris, præstigijs & ineptijs infinitis ceremonias tradit. Nihil autem in his omnibus de Christo,

de fide.

de fide, & mandatis diuinis. Postremo nihil est, nisi diabolicum, ubi sua mendacia de Missis, purgatorio, Monasterijs, proprijs operibus, & cultibus (quæ omnia sunt ipse Papatus) urget supra Deum, & contra Deum, damnans interim, occidens, affligens omnes Christianos, qui hanc eius impietatem non supra omnia extollunt, & colunt. Quapropter sicut ipsum diabolum pro domino, aut Deo adorare non possumus, Ita quoq; eius Apostolum Papam, aut Antichristũ in suo imperio caput, & dominum ferre non possumus. Nam perdere animam cum corpore, item mendacia, & homicidia sunt pontificium eius Regnum propriè.

In his quatuor articulis satis erit, quod damnent in Synodo, Non enim vel minimam eorum partem nobis possunt, aut volunt largiri. De hac re nullum debet nobis esse dubium, imò confirmandus est animus ea nimirum fiducia, quòd Iesus Christus sit aggressus suos hostes, & persecuturus sit eos, tum spiritu, tum aduentu suo, Amen.

Nobis

Nobis enim in Synodo non coram imperatore, aut ciuili Magistratu standum erit (sicut Augustæ) ubi Imperator Carolus causam benignè audiuit. Sed nos coram Pontifice, & diabolo ipso stare oportebit, qui nihil velit audire. Sed indicta causa, condemnare, morti addicere, & ad idololatriam cogere. Quare hic non dabimus osculum pedibus eius, neq; dicemus, vos estis dominus meus clemens, Sed sicut apud Zachariam Angelus ad diabolum ait, Puniat te Deus Satan.

TERTIA PARS ARticulorum.

De articulis, qui sequuntur cum doctis, & prudentibus viris, aut deniq; ipsi inter nos rectius egerimus, quàm cum Pontifice, qui vnà cum sua factione non magnifacit illos. Non enim valet aliquid apud eum conscientia, sed diuitiæ, honores, & potentia tantum valent.

DE PECCATO.

Hoc loco cogimur fateri, ut S. Paulus Rom. v. ait. Per vnum hominem Adam introijsse peccatum in mundum, per cuius inobediētiam omnes homines peccatores facti sunt, morti, & diabolo subiecti. Hoc vocatur peccatum originale, aut principale. Huius peccati effectus sunt mala opera, quæ sunt in decalogo prohibita, ut diffidentia, falsa fides, idololatria, vacare metu Dei, temeritas, desperatio, cæcitas, et, ut summatim dicā, ignorantia, & contemptus Dei. Deinde mentiri, per nomen Dei iurare, non orare, non inuocare Deum, verbum Dei contemnere, inobedientem esse parentibus, cædes, libidines, furta, imposturæ. Hoc peccatum originale tam immensa corruptio est naturæ, ut illam nulla ratio perspiciat, ideoq; ex sacrę scripturæ reuelatione credenda est, Psalm. li. & Rom. v. Exod. xxxiij. Gen. iij. Quapropter manifestus error, & cæcitas est pugnans cum hoc articulo, quod Scholastici Theologi docuerunt.

I.

Post lapsum Adæ naturales hominis vires integras, & incorruptas mansisse. Et hominem naturaliter habere rectam rationem, & Liberum arbitrium, ut possit legi Dei satis facere,

II.

Hominem habere liberum Arbitrium, ut possit facere, quæ bona sunt, & omittere, quæ sunt mala. Contraq; omittere, quæ sunt bona, & mala facere.

III.

Hominem proprijs naturæ viribus posse toti legi Dei satisfacere.

IIII.

Hominem posse naturalibus virib. Deum diligere super omnia, & proximum sicut seipsum,

V.

Si homo tantum præstet, quantum possit, tunc eum certò consequi gratiam apud Deum,

Sumpturo

VI.

Sumpturo Sacramentum non esse opus, ut habeat propositum bene operandi. Verum satis esse, si non habeat impium propositum peccandi, usq; adeo bonam esse naturam, & tantam esse uim Sacramenti.

VII.

In sacris literis non doceri ad bene operandum opus esse spiritu sancto cum sua gratia. Hij & similes errores manarunt ex ignorantia, & inscitia tum peccati, tũ Christi saluatoris nostri, suntq; dogmata prorsus Ethnica, quæ nõ possumus tolerare. Nam si illa essent vera, Christus frustra mortuus esset, quandoquidẽ nulla corruptio, aut peccatum in homine est, propter quod ipsum mori fuisset necesse, Aut pro corpore tantum, non etiam pro anima mortuus esset, quoniam anima incorrupta est, solum autem corpus morti obnoxium.

DE LEGE.

Hic sentimus legem esse diuinitus latam, Primo, ut peccata coherceat mi-

nis,

nis, & terrore pœnarum, Item promissione, & annunciatione gratiæ, & beneficiorum. Sed hæc omnia malè cesserunt propter maliciam, quæ in homine efficit peccatū. Hinc enim alij, qui sunt inimici legis, deteriores facti sunt propterea, q̃d illa, quæ prohibentur in lege libenter faciunt, quæ autem præcipiuntur, faciunt inuiti. Ideo quatenus non absterrentur pœnis, magis nunc etiam delinquunt contra legem, quam antea. Hij sunt homines effrenes, & perditi, qui malè agunt quotiescunque datur oportunitas. Alij occæcantur, & insolescunt, existimantes se proprijs viribus seruare, & posse seruare legem, vt supra dictum est de Scholasticis Theologis. Hinc existunt Hypocritæ, & in speciem sancti.

Præcipuum vero officium, et uis legis est, ut peccatum originale cum omnibus suis fructibus ostendat, & hominem doceat, quantum natura eius degenerarit, quodq; funditus corrupta sit, quippe cui Lex dicat, Deum ab ipso non coli, sed contemni, & adorari Deos alienos, id q̃d

antea

antea ſine doctrina legis non crediderat. Ita homo territus humiliatur, abijcit animum, deſperat, anxiè cupiens ſibi afferri auxilium, neſcit quo ſe vertat, incipit Deo iraſci, & obmurmurare. Hoc nimirum eſt, quod dicitur. Rom. iij. Lex iram operatur, & Rom. xv. Lex ſubintrauit, ut abundaret delictum.

DE POENITENTIA.

Hoc officium legis retinetur in nouo Teſtamento, & exercetur quoq; ſicut S. Paulus Rom. i. ait. Manifeſtatur ira Dei de cœlo aduerſus omnem impietatem, & iniuſticiam hominum. Item Rom. iij. Reus eſt totus mundus Deo. Item, ex operibus legis non iuſtificabitur omnis caro in conſpectu eius. Item Ioan xvi. Spiritus ſanctus arguet mundum de peccato. Hoc eſt fulmen Dei, quo non ſolum manifeſtos peccatores, ſed etiam Hypocritas proſternit, damnat, & terrorem, deſperationemq; affert, eſt ille malleus de quo Ieremias ait. Verbum meum malleꝰ eſt conterens petras. Hæc non eſt actiua

contritio, aut accersita, sed passiua contritio, verissimus cruciatus cordis, passio, & sensus mortis. Atq; hoc est veram pœnitentiam inchoare, & cogitur homo audire talem sententiam, Actum est cum omnibus vobis siue apertè peccatores, siue Hypocritæ estis, oportet vos omnes alios fieri, quàm nunc estis, & operari longè aliter, atq; nunc operamini. Vtut estis magni, sapientes, potentes & sancti, nemo est iustus, Sed ad tale officium, nouum Testamentum addit consolatoriam promissionem gratiæ per Euangelium, quā fide apprehendere debemus, quemadmodum Christus ait, Marci. i. Agite pœnitentiam, & credite Euangelio, hoc est, conuertimini, operamini aliter, et credite promissioni meæ. Et ante Christum Ioannes vocatur Prędicator pœnitētiæ, tamen ad remissiōem peccatorū, hoc est, Ioannes debuit omnes arguere, et docere omnes peccatores esse, ut scirent, quales essent coram Deo, & agnoscerent se esse homines perditos. Atq; ita pararentur domino ad amplectendam gratiā, & expectandam, accipiendamq; à Christo re-

remissio-

missionem peccatorum. Ita ipse Christ9 Luc. vlt. Oportet in nomine meo prædicari pœnitentiam, et remissionem peccatorū inter omnes gentes. Si vero Lex sola, officiuum suum exerceat, remoto Euangelio, præstò est mors, infernus, & cogitur homo desperare, ut Saul, & Iudas, sicut inquit S. Paulus, Lex per peccatum occidit, Ediuerso Euangelium nō uno tantum modo affert consolationem, et remissionem peccatorum, sed per verbum, Sacramenta, et similia (sicut audiemus) ut copiosa apud eū redemptio sit, ut ait Psal. cxxx, aduersus magnam captiuitatem peccati. Cæterum conferenda est falsa pœnitentia Sophistarum, cum vera pœnitentia, quo utraq; tanto melius intelligatur.

DE FALSA POENITENTIA Papistarum.

Impossibile fuit Sophistis rectè de pœnitentia docere, cum verū peccatum non cognouissent. Nam, ut supra dictū est, non rectè sentiunt de peccato originali, sed affirmant naturales vires hominis integras, & incorruptas mansisse, rationem

recte posse docere, & voluntatem rationi recte posse obtemperare, Deum certo donare suam gratiam, cum homo tantum facit, quantum potest suo libero arbitrio. Quare necesse fuit illos pœnitentiam agere tantum pro actualibus peccatis, (nam uitiosi affectus, libido, concupiscentia non erat peccatum) sed peccata vocabant tantum actiones ortas â libero arbitrio. Huiusmodi pœnitentiæ constituunt tres partes, Contritionem, Confessionem, Satisfactionem addita hac consolatione, & promissione, si homo rectê ageret pœnitentiam, confiteretur, & satisfaceret, tunc eum meruisse remissionem peccatorum, & pro peccatis suis coram Deo satis fecisse. Ita in pœnitentia iubebant proprijs operibus confidere. Hinc natum est illud, quod in suggestis iactabant, quoties uulgarem confessionẽ populo recitabant. Conserua domine Deus vitam meam, donec egero pœnitentiam pro peccatis meis, & vitam meam correxero. Hic nulla Christi, & fidei mentio fiebat, sed sperabat quisq; se

proprijs

propriis operibus coram Deo peccata abiecturum, & aboliturum esse. Eo consilio etiam Sacerdotes, & Monachi fiebamus, ut ipsi resisteremus peccato. Contritio hoc modo se habuit. Quandoquidem nemo omnia sua delicta poterat recordari, præsertim per totum annū commissa, ita nugabatur. Si occulta peccata deinceps in memoriam redacta essent, oportere etiam de illis pœnitentiam agi, eaq́ꝫ confessione patefieri, Interim gratię Dei commissi erant. Ad hęc, cum nemo sciret, quanta deberet esse contritio, ut satisfacere posset coram Deo, hanc consolationem addebant, ut is, qui nō posset habere contritionem, haberet saltem attritionem, quam ego dimidiam contritionem, aut inchoationem contritionis appellare possum, nam ipsimet neutram earum intellexerunt, et tam ignorant, quid hæc significent, quam ego. Hæc attritio habebatur pro contritione, quando confitebantur. Si quando accidebat, ut aliquis diceret, se non posse contritionem habere, seu dolere pro peccatis, id quod potuit accidere, amore meretricio captis,

aut cupiditate vindictæ incensis &c. Tũ interrogabant, optaret ne cõtritionem habere, an non. Si respondebat, Etiam, (quis enim negaret, excepto diabolo?) accipiebant illud pro contritione, & remittebãt illi sua peccata propter eiusmodi bonum opus allegantes Exemplum S. Bernardi &c. Hic videmus, ut humana ratio titubet in rebus diuinis, utq; pro suo arbitrio à proprijs operibus consolationem petat, de Christo, & fide cogitare nõ possit. Quando res in lucem prolata cernitur, Contritio ista ficta, & simulata cogitatio est, ex proprijs viribus profecta, sine fide, sine cognitione Christi, in qua contritione miser peccator risisset interdum libentius, quàm fleuisset, cum libido, et vindictæ cupiditas animũ subijt exceptis ijs, quos vel Lex verè perterrefecit, vel tristi spiritu frustra afflixit diabolus. Alioqui talis contritio fuit vera Hypocrisis, neq; mortificauit peccati libidinem. Cogebantur enim homines ad contritiõem, cum tamen plus maluissent peccare, si licuisset.

Confitendi ratio hæc fuit.

Quisq; cogebatur omnia sua peccata enumerare (quod impossibile erat) Hæc fuit ingens carnificina. Quæ vero oblitus erat, hactenus ei remittebantur, ut, cũ venirent in mentem, confiteretur postea, Eo pacto nunquam potuit statuere, quando satis purè esset confessus, aut quando tandem confessio finem esset habitura. Nihilominus tamen iubebatur fiduciam collocare in sua opera. Dicebant enim, Quantò purius confiteretur, & quantò magis ipsum puderet, & se coram Sacerdote vituperaret, tantò illum citius, & melius satisfacere pro peccatis suis, quòd talis humiliatio mereretur gratiam apud Deum. Neq; hic de Christo, aut de fide quicquam. Etiam vis absolutionis confitenti non aperiebatur. Omnis eius consolatio in enumeratione delictorum, ac pudore sita erat. Nemo aũt verbis consequi potest, quanta crux, turpitudo, idololatria ex tali confessione pmanauerint. Satisfactio latissimè patet. Nemo .n. hominũ potuit scire quantum

deberet facere pro unico delicto, nedum pro omnibus. Itaq; hoc consilium inuenerunt, vt paucas satisfactiones imponerent, quę facilè poterant seruari, vt sunt, quinq; orationes dominicæ, vnum diem ieiunare &c. Reliquam pœnitentiam reijciebant ad purgatorium. Hic etiam mera miseria, & calamitas fuit. Alij arbitrabantur se nunquã egressuros è purgatorio, propterea quòd secundum veteres Canones, vnum peccatum mortale requirit pœnitentiam septem annorum. Adhuc tamē posita erat fiducia in nostris operibus satisfactionis. Et, si satisfactio perfecta esse potuisset, tota fiducia prorsus in satisfactione collata esset, adeo, ut neq; fide, neq; Christo opus fuisset. Sed erat impossibilis. Iam si aliquis per centū annos ad hunc modum egisset pœnitentiam, nunquam tamen sciuisset, quando perfectam pœnitentiam egisset. Hoc erat semper agere pœnitentiam, & nunquam ad pœnitentiam venire. Ibi subueniebat Romana curia miseræ Ecclesiæ, & excogitabat indulgentias, quibus remittebat, & afferebat satisfactiones, pri-

mum

mum particulatim, per annos ſeptem, centum &c. & partiebatur eas inter Cardinales, & Epiſcopos, ut alius centum annorum, alius centum dierum indulgentias donare poſſet. Totius autem ſatisfactionis tollendæ poteſtatem ſibi reſeruabat. Hæc res cum iam quæſtum facere cæpiſſet, & Bullarum nundinatio fœliciter procederet, excogitabat Annum aureum, quem Romæ eſſe voluit, & qui remiſſio fuit omnium pœnarum, et culparum, Eo accurrebant homines. Quis .n. grauiſsimo, & intollerabili onere non cupijſſet liberari? Hoc erat theſauros terræ inuenire, et exaltare. Pergebat autem ſtatim Papa, & multos Annos aureos, alium ſuper aliũ accumulabat. Sed quantò ille plus pecuniæ deuorabat, tantò gula fiebat amplior. Itaq; Aureum annum in alias regiones per Legatos mittebat, donec omnes Eccleſiæ, ac domus complerentur aureis annis. Poſtremo irrumpebat in purgatoriũ in mortuos. Primò per Miſſas, vigilias, fundationes, poſtea verò per indulgentias, & Annum aureũ. Quid multis, Adeo vileſcebant animæ,

 ut no-

ut nostrate grosso unam liberaret. Neq; vero hæc sufficiebant, Papa enim tametsi iubet homines in indulgentijs fiduciam salutis ponere, rursus tamen hoc ipsum reddebat incertum. Ponebat enim in suis Bullis. Qui se participem fieri vellet indulgentiarum, & aurei anni, illi prius agendam esse pœnitentiam suorum pec- catorum, & ea confitenda, atq; pecuniam dandam esse. Est autem antea dictum Contritionem, & confessionem Papisti- cam incertam, & Hypocrisim fuisse. Ad hæc nemo sciebat, quæ anima esset in purgatorio, et si quę essent in eo, tamē erat incognitum, quæ habuisset veram contritionem, & rectê fuisset confessa. Hic Papa accepit pecuniam, & interim iussit eos confidere in ipsius pœnitenti- am, & indulgentias, & tamen illos remi- sit ad sua incerta opera, Iam, sicubi erant, qui videbantur sibi non esse obnoxij peccatis actualibus, ut malis adfectibus dictis, aut factis, sicut ego, meiq; similes in Monasterijs, & Sacerdotum sodali- tijs Monachi, & Sacerdotes esse voleba- mus,

nus, qui ieiuniјs, vigilijs, precationibus, celebrandis Missis, duriore vestitu, & stratis repugnantes prauis adfectibus, conabamur seriò & ui quadam salui fieri. Cum interea originale peccatum etiam in somno fortasse vires suas exerceret, vt sanctus Augustinus, & Hieronymus vna cum alijs fatentur. Hi tamen sentiebant inter se, quosdam esse tam sanctos, sicut nos docebamus, vt sine peccato essent, pleni bonis operibus, adeo, vt hac fiducia alijs etiam nostra bona opera nobis ad iusticiam superflua, impartiremur, & venderemus. Hæc vera sunt, & sunt in promptu Sigilla, Literæ, & Exempla. His non erat opus pœnitentia. Cuius enim peccati illos pœniteret, qui non assentiebantur impijs cogitationibus? Quid confiterentur? quandoquidem verba vitabant, pro qua re satisfacerent, cum nulli facinori essent obnoxij, Adeo, vt alijs miseris peccatoribus superfluam iusticiam venderent? Tales sancti erant Pharisei & Scribæ temporibus Christi.

Hic

Hic venit igneus Angelus S. Ioannes Praedicator verae poenitentiae, atque vno fulmine ferit vtrosque dicens. Agite poenitentiam. Illi cogitant, Egimus poenitentiam, Hi cogitant, nobis nō est opus poenitentia Ioannes dicit, Agite utrique poenitentiam, Nam vos non egistis veram poenitentiam, sed estis Hypocritae, utrique indigetis remissione peccatorum, quia utrique ignoratis adhuc, quid sit verū peccatum, tantum abest, ut poenitentiam de peccato agere, aut illud euitare possitis. Nemo vestrum bonus est, pleni estis incredulitatis, inscitiae, & ignorantiae Dei & diuinae voluntatis. Adest enim is, de cuius plenitudine oportet nos omnes accipere gratiam pro gratia, & sine quo nemo hominum coram Deo iustificari potest. Si uultis igitur poenitentiam agere rectê id facite. Vestra poenitentia nihil est. Quis vobis Hypocritę, quibus nulla poenitentia opus est, Progenies viperarū indicauit, quod effugere possitis venturam iram? &c. Sic concionatur etiam S. Paulus Rom. iij. dicens, Non est, qui intelligat, non est, qui exquirat Deum,

non

non est, qui faciat bonum, non est, ne quidem vnus, omnes inutiles facti sunt, & deflexerunt. Et Acto. xvij. Nunc Deus annunciat hominibus, ut omnes resipiscant, omnes homines, ait, nemine, qui quidem homo sit, excepro, Hæc pœnitentia docet nos agnoscere peccatum, actum esse cum omnib. nobis, nihil esse in nobis boni, & oportere nos renouari, & alios fieri. Hæc pœnitentia non est imperfecta, qualis est illa, qua tantum de actualibus peccatis agitur pœnitentia. Non est etiam incerta, sicut illa. Non .n. disputat quodnam sit, aut non sit peccatum, sed omnia deprimit, ac dicit, Nihil est in uobis, nisi peccatũ. Quorsum opus est inquisitione, partitione, aut diuisione? Quocirca etiam contritio hic non est incerta. Nihil enim relinquitur, quo aliquid boni cogitare posimus ad satisfaciendũ pro peccatis, sed tantum nuda, & certa desperatio de omnibus, quæ possumus, cogitamus, loquimur, & facimus, Simili ratione Confeßio quoq; non potest esse falsa, incerta, & imperfecta. Qui enim confitetur nihil in se esse, nisi peccatum.

is complectitur omnia peccata, nullum excludit, nec obliuiscitur. Deniq; nec satisfactio potest esse incerta, Non enim est opus nostrum incertum, immundum, sed est passio, & sanguis innocentis agni Dei, qui tollit peccata mundi. De hac pœnitentia concionatur S. Ioannes, & postea Christus in Euangelio, & nos itidem. Hac pœnitentia reijcimus Papam, & quicquid super nostra opera constructum est. Consistit enim super immundo, & inani fundamento, bono opere, aut lege, cum maneat infirmitas in bonis operibus, & nemo impleat legem (ut Christus ait Ioannis. vij.) sed omnes transgrediantur. Quare hoc ædificium nihil est, nisi mendacium, & Hypocrisis, etiam cum sanctissimum, & pulcherrimum est. Atq; hæc pœnitentia durat apud Christianos usq; ad mortem, pugnat enim cũ reliquijs peccati in carne per omnem vitam, sicut S. Paulus Rom. vij. testatur, belligerari se cum lege membrorum suorum, idq; non proprijs viribus, sed dono Spiritus sancti, quod comitatur remissionem peccatorum.

Hoc

Hoc donum purgat, & expellit quotidie reliquias peccati, & nititur hominem iustum, purum, & sanctum reddere. Hanc doctrinam ignorant Papa, Theologi, Iurisperiti, & omnes homines. Est enim cœlitus per Euangelium reuelata, & vocatur hæresis ab impijs sanctis. E diuerso existunt interdũ phanatici spiritus, quales fortasse iam inueniuntur, & tempore seditionis ante conspectum meum prodibant, qui sentiunt eos, qui semel Spiritũ sanctum, & remissionem peccatorum acceperunt, aut fideles facti sunt, si postea delinquant, tamen manere in fide & peccatum ipsis non obesse, clamitant, facito, quicquid iubet, si credis, totum nihil est, fides delet omnia peccata. Addunt hoc etiam, eum, qui post iustificationem labitur, nunquam verè habuisse spiritum, & fidem. Eiusmodi malesanos homines multos audiui, & vereor, ne in quibusdam adhuc tale dæmonium lateat.

Quare sciendum est, ac docendum, quod fides, & Spirit⁹ sanctus absit quãdo

in mani-

quando in manifesta flagitia, sicut Dauid id adulterium, homicidium, & blasphemiam labuntur, Præterquam, quod originale peccatum adhuc habent, & sentiunt, & aduersus illud quotidie agendo pœnitentiam pugnant. Nam Spiritus sanctus non sinit peccatum exercere suas vires, & inualescere, ut committatur, sed cohercet, ac prohibet, ut ne agat quod uult, si vero agit, tum destituitur Spiritu sancto & fide. Nam S. Ioannes ait, Qui ex Deo natus est, non peccat, nec potest peccare. Et tamen hoc quoq; verum est, sicut idem Ioannes testatur, Si dicimus nos non habere peccatum, mentimur, & veritas Dei non est in nobis.

DE EVANGELIO.

Iam redibimus ad Euangelium, quod non vno modo consilium, & opem adfert contra peccata. Supra modum enim liberalis est Deus in sua gratia. Primò per externum verbum, quo annunciatur remissio peccatorum in vniuerso orbe, id quod Euangelij proprium officium est.

Secundo per Baptismum. Tertio per cœnam Domini. Quarto per potestatem Clauium, et per mutuum etiam colloquium, & consolationem fratrum. Matth. xviij. Vbi duo fuerint congregati. &c.

DE BAPTISMO.

Baptismus nihil aliud est, quàm verbum Dei cũ mersione in aquã iuxta mandatum, uel, ut Paulus ait, Lauacrum cum verbo, sicut & Augustinus ait, Accedat verbum ad Elementum, & fit Sacramentum. Quare non assentimur Thomæ, & Monachis prædicatoribus, qui verbi (diuinæ institutionis obliti) docent Deum infudisse in aquam spiritualem potentiam, quæ abluat peccata per aquam. Neque assentimur Scoto, & Minoritis, qui nihil dicunt de ministerio & fide, nec docent per verbum & Sacramenta dari Spiritum sanctum.

DE BAPTISMO INfantium.

Sentimus infantes esse baptizandos, quia pertinent etiã ad promissam redemptionem per Christum. Et Ecclesia debet illos Christo offerre.

DE SACRAMENTO Altaris.

Sentimus Panem & Vinum in Coena domini esse verum corpus, & sanguinem Christi, nec tantum porrigi, & sumi à pijs, verum etiam ab impijs. Item non esse porrigendum Sacramentũ sub una specie. Neq; vero indigemus illa summa scientia, quæ nos doceat, tantum esse sub una specie, quantum sit sub vtraq;, ut docent Sophistæ, & Concilium Constantiense. Etiamsi enim verum esset, tantum esse sub vna specie, quantũ est sub utraq;: tamen una tantum species non est tota ordinatio, atq; institutio à Christo tradita, & mandata. Præcipuè autem damnamus, & in nomine Dei execramur illos, qui nõ solum utramq; speciem omittunt, sed etiam imperiose prohibent, damnant, criminantur tanquam hæresin, atque in eo se opponunt, & præponunt Christo domino,

domino, & Deo nostro. De transsubstantiatione nihil moramur argutias Sophisticas, Panem, & Vinum amittere suam naturalem substantiã, & relinqui tantum formam, & colorem panis, non verum panem. Optimè enim concordat cum sacra scriptura panem ibi esse, & manere, sicut ipse S. Paulus appellat. Panem quem frangimus. Item, sic comedat de pane.

DE CLAVIBVS.

Claues sunt munus, & potestas Ecclesiæ à Christo donata ad ligandum, & soluendum peccata, non solum manifesta, & nota peccata, sed etiam occulta, quæ solus Deus perspicit, sicut scriptum est. Quis nouit, quantum delinquat? Et ipse Paulus Rom. vij. conqueritur, quòd carne seruiat legi peccati. Non enim est nostrum, sed solius Dei iudicare, quæ sint peccata, quanta sint, & quot sint, sicut scriptum est, Ne intres in iudicium cum seruo tuo, quoniam non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens.

Et Paul. i. Corin. iiij. ait. Nihil mihi conscius sum, sed non ideo sum iustificatus.

DE CONFESSIONE.

Cum absolutio, seu vis clauium in Euangelio per Christum instituta etiam adferat consolationem aduersus peccata, & malas conscientias, nequaquam debet aboleri in Ecclesia, praesertim propter pauidas conscientias, & ut effrenis iuuentus examinetur, & instituatur in doctrina Christiana. Enumeratio autem delictorum debet unicuiq; esse libera, ut enumeret ea, quae velit. Quamdiu enim haeremus in carne, non mentiemur, si dixerimus, sum miser homo plenus peccatorum. Rom. vij. Sentio aliam legem in membris meis, &c. Etenim cum priuata absolutio proficiscatur à potestate clauiũ non debet contemni, sed plurimi fieri, ut alia omnia Christianae Ecclesiae officia. Et in his rebus, quae ad externum verbũ pertinent firmiter statuendum est, Deum nemini suum spiritum, aut gratiam largiri, nisi intercedente, aut praecedente externo

terno verbo, ut nobis caueamus ab Enthusiastis, hoc est, à spiritibus, qui gloriantur se absque verbo, & ante verbum habere spiritum, & postea scripturam, & externum verbum iudicant, interpretantur, et torquent pro suo arbitrio, sicut fecit Monetarius, & adhuc hodie faciunt plurimi, qui inter spiritũ, & literam acerrimi iudices esse volunt, neq; sciunt, quid dicant, aut tradant. Nam & Papatus est merus Enthusiasmus, in quo Papa gloriatur omnia iura esse in scrinio pectoris sui, & quicquid cum Ecclesia sua iudicat, & iubet, id esse spiritum, & iustũ, etiamsi pugnet cum scriptura, aut externo verbo. Hic est vetus ille Satanas, ac Serpens, qui etiam Adamum, & Euam in Enthusiasmum perduxit, & ab externo Dei verbo ad spiritualitatem, & proprias opiniones abduxit, & tamen id agebat etiam per alia externa verba, quemadmodum & nostri Enthusiastæ damnant externum verbum, & ipsi tamen non tacent, sed mundum implent sua garrulitate, & scriptis, quasi spiritus non posit per Apostolorũ scripta, aut externum verbũ

venire, ſed tantum per horum ſcripta, & verba. Cur non omittunt etiam ſuas conciones, donec ille ſpiritus abſq; illorum ſcriptis, & ante ſcripta in homines veniat, quemadmodum gloriantur eum in ipſos veniſſe abſq; prædicatione ſcripturæ, ſed de his non eſt locus iam diſputandi. Alibi hæc à nobis ſatis tractata ſunt. Quin illi etiam, qui ante Baptiſmũ credunt, aut in Baptiſmo fidem accipiunt, habent hoc per externum verbum præcedens, ſicut neceſſe eſt adultos, qui iam intelligunt, prius audiuiſſe hoc verbum, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit, etiamſi initio infideles, decem annis poſt accipiant ſpiritum, & Baptiſmum. Et Cornelius, Acto. x. multô ante audiuerat apud Iudæos, de venturo Chriſto, & Meſsia, per quem ipſe coram Deo iuſtus, precationes, & eleemoſynæ eius acceptæ erant in tali fide, ſicut Lucas appellat eum iuſtum, & pium. Neq; poterat ſine tali verbo, & auditu, credere, aut iuſtificari. Ideo neceſſe fuit, ut S. Petrus illi reuelaret Meſsiam, in quem nondum exhibitum, ad

illud

illud usq; tempus crediderat, iam venisse, ut ne cum infidelibus, & obcæcatis Iudæis Christum adhuc venturum esse crederet, sed, ut sciret sibi æternam salutem consequendam esse per præsentem Messiam, nec eum cum Iudæis negandum, aut persequendum. Sed, ut rem conferam in pauca, Enthusiasmus iste in Adamo, & eius filijs ab initio usq; ad finem mundi per antiquum draconem ijs inditus, estq; origo, uis, & potentia omnis Hæresis, & Papatus, & Mahometis. Quare nobis statuendum est, Deum non acturum esse cum hominibus, nisi per suum externum verbum, & Sacramentum. Quicquid autem sine verbo, & Sacramento de spiritu iactatur, diabolus est. Deus enim etiam Mosi voluit primo per igneum rubum & vocale verbum apparere. Neq; quisquam Prophetarum, siue Elias, siue Eliseus, absq; decem præceptis spiritum accepit. Neq; Ioannes Baptista sine præcedenti verbo Gabrielis conceptus est, neq; sine Mariæ voce in vtero materno saltabat. Et S. Petrus ait, Propheta nõ ex volun-

tate humana, sed ex spiritu sancto Prophetauerunt, cum essent sancti homines. Sed absq; externo verbo nō erant sancti, multô minus illos velut pphanos adhuc ad prophetandū Spiritus sanctus mouisset. Nam erant sancti, ait, cum Spiritus sanctus per illos loqueretur.

DE EXCOMVNICAtione.

Maiorem excommunicationem, ut vocat Papa, nos tantum pro ciuili pœna habemus, ac ideo ad nos Ecclesiasticos ministros nihil pertinet. Minor autem, hoc est, vere Christiana excōmunicatio, quæ manifestos, & obstinatos peccatores arcet à Sacramentis, aut alia Ecclesiæ communione, donec agant pœnitentiam, & uitent peccata, pertinet, Et concionatores non debent huic spirituali pœnæ admiscere ciuilem pœnam.

DE ORDINE, ET Vocatione.

Si Episcopi vellent esse vere Episcopi, & Ecclesiæ, & Euangelij curam gerere, tum

tum charitatis, & concordiæ gratia, non tamen necessariò illis concederemus, ut nos, & nostros Concionatores ordinarent, & confirmarent, sed remotis omnibus deliramentis, præstigijs, & impijs ceremonijs. Iam vero, cum non sint veri Episcopi, vel etiam esse nolint, sed ciuiles Magistratus, & Principes, qui non concionantur, non docent, non baptizant, non porrigunt Sacramenta, nec vllum opus, aut munus Ecclesiasticum facere volunt, imò persequuntur, & damnant eos, qui vocati funguntur munere Ecclesiastico, non ideo tamen Ecclesia carere debet ministris. Quapropter, ut vetera exempla Ecclesiæ, & Patrũ nos docent, ipsi volumus, & debemus ordinare idoneos ad tales functiones, id non possunt vetare, aut prohibere, etiam secundum ius suum. Nam ipsorum iura dicunt etiã eos, qui ab Hæreticis ordinati sunt, esse ordinatos, neq; illam ordinatiõem debere mutari. Quemadmodũ S. Hieronymus de Ecclesia Alexandrina scribit, Eam primò absq; Episcopis per Presbyteros, & Cõcionatores cõmuniter gubernatã esse.

DE CONIVGIO SAcerdotum.

Quòd coniugia prohibuerunt, & diuinum Sacerdotum ordinem perpetua castitate onerarunt, fecerunt iniustè, & iniquè, & ut impij, Tyrannici, ac perditi nebulões, Eaq; re occasionem præbuerũt omnis generis peccatis horrendis, ac tetris innumerabilibusq; libidinib, quibus adhuc immersi hærent. Quàm igitur aut nobis, aut illis non est potestas data ex masculo fœminam, vel ex fœmina masculum faciendi, aut utrumque sexum delere, tam ipsi quoq; non habent potestatem creaturas Dei separandi, aut prohibendi, ne honestè, & in matrimonio cohabitent. Itaq; nequaquam approbabimus, aut feremus impium illorum cœlibatum, sed coniugium habebimus liberum, sicut à Deo ordinatum, & institutum est, neque illius opus rescindere, aut impedire volumus. Nam S. Paulus ait esse doctrinam diabolicam.

DE ECCLESIA.

Non

Non concedimus eis, quod sint Ecclesia, & re vera non sunt, & non obtemperabimus ijs, quæ sub nomine Ecclesiæ mandant, aut vetant. Etenim puer, Dei gratia, septem annorum non ignorat quid sit Ecclesia, quod sit sancti fideles, & ouiculæ, quæ vocem Pastoris sui audiunt, Sic enim orant pueri, Credo sanctam Ecclesiam Catholicam, Hæc sanctimonia non est sita in superlicijs, ut vocant, rasuris talaribus tunicis, & alijs illorum ceremonijs, per ipsos extra sacram scripturam confictis, Sed sita est in verbo Dei, & recta fide.

QVO PACTO CORAM DEO IVSTIFICEMVR ET DE BONIS operibus.

Quicquid de hac re usque ad hoc tempus assiduè docui, nequaquam mutare possum, q̃d per fidem (ut S. Petrus ait) cõsequamur cor nouum, & mundũ, & quòd Deus ꝓpter Christum nostrum mediatorem

mediatorem nos pro iustis, & sanctis habere velit, & habeat. Quanquam autem peccatum in carne nondum prorsus mortificatum est, tamen id non uult imputare credenti. Atq; talem fidem, renouationem, ac remissionem peccatorum comitantur bona opera, & quod in his adhuc vitiosum est, non reputabitur pro peccato propter illum ipsum Christum, sed totus homo (tum secundum personam, tum secundum opera sua) vocabitur, ac erit iustus, & sanctus per solam gratiam, & misericordiam in Christo in nos effusam, & amplificatam. Quare non possumus gloriari de meritis nostrorum operum, si sine gratia, & misericordia inspiciantur, sed, ut scriptum est, Qui gloriatur, glorietur in domino, hoc est, glorietur se habere propitium Deum, sic se res bene habet. Addimus præterea hoc etiam, quod, si non comitentur bona opera, fides sit falsa, non vera.

DE VOTIS MONAsticis,

Quando-

Quandoquidem vota monaſtica di recte cum principali ¦ articulo pugnant, debent eſſe prorſus irrita. Sunt enim, de quibus ita dicit Chriſtus. Matth. xxiiij. Ego ſum Chriſtus &c. Nam qui vouet vitam monaſticam, is ſtatuit, ſe tenere meliorem vitæ ſtatum, quàm uulgus Chriſtianorum, ac ſuis operibus, non ſolum ſe, ſed alios quoque conatur ad cœlum adducere, hoc eſt, negare Chriſtum. Iactant etiam hoc ſui, vt Thomas, vota monaſtica paria eſſe baptiſmo, hæc eſt blaſphemia in Deum.

DE TRADITIONIBVS humanis.

Quod Papiſtæ affirmant Traditiones humanas conducere ad remiſſionem peccatorũ, aut mereri æternam ſalutem, planè impium eſt, & damnatum, ſicut Chriſtus ait, Fruſtra colunt me mandatis hominum. Item ad Titum i. Auerſantiũ veritatem. Item falſum eſt & hoc, quod aſſerunt peccatum mortale eſſe violare iſtiuſmodi traditiones.

Hæc

Hæc ſunt capita, in quibus me conſiſtere oportet, ac cõſiſtam (Deo dante) uſq; ad mortem meam. Neq; video quid in ijs mutare, aut concedere debeam. Si quis autem volet aliquid cõcedere, faciat id cum ſuæ conſcientiæ periculo. Poſtremò reſtant adhuc ipſæ prçſtigiæ Papę de ſtultis, & puerilibus articulis, de conſecratione Templorum, de campanarum, & ſaxeorum altarium baptizatione, de ſuſceptoribus eorum, qui aliquid ad illa dabant. Quæ baptizatio contumelia eſt, et deriſio ſacroſancti baptiſmi, ideoq; minimè ferenda eſt. His adde articulos de conſecratione Candelarum, palmarum, placentarum, herbarũ, auenæ &c. Hæc non poteſt vocari, aut eſſe conſecratio, ſed eſt ludibrium, & impoſtura. Infinitę ſunt aliæ huius generis prçſtigiæ, quas relinquimus illorum Deo, & ipſis adorandas, donec capiat eos ſacietas, nos volumus ab ab eis eſſe liberi.

Impreſſum Vitebergæ, per Ioſephum Clug.

Anno. D. M. XLI.

